

Infracțiunile de corupție-multiple fațete ale unei "societăți bolnave"

Antonescu Raluca-Diana, anul III, grupa 306, seria I

"Comportamentul corupt pavează drumul pentru regimuri totalitariste."- Gunnar Myrdal

Cuvinte-cheie : corupție, funcționar public, luare de mită, trafic de influență ;

Rezumat :Tema aleasă este una dintre cele mai sensibile în prezent, în atenția presei și a opiniei publice, iar în lucrare sunt analizate luarea și darea de mită, traficul și cumpărarea de influență, infracțiuni-pereche, corelate. În general, se consideră drept corupție comportamentul care violează sau transgresează obligațiile legale ale exercitării unui rol public sau care încalcă normele deontologice ce interzic exercitarea anumitor forme de influență. Lucrarea cuprinde infracțiunile enumerate, tratate de la general la particular, aspecte tranzitorii, jurisprudență relevantă și aspecte comparative pentru a distinge între infracțiuni.

Corruption offenses- multiple aspects of a sick society

Key words :corruption, public servant, bribery, influence peddling ;

Summary : The theme is one of the most sensitive now, in front of the media attention and public opinion ;here are mainly analyzed offences such as bribery influence peddling. Generally, it is considered as corruption the behavior which violate or transgress legal obligations or exercising a public role, that violate ethical norms that prohibit the exercise of certain forms of influence. The work includes the offenses listed, treated from general to particular, transitional issues, relevant case law and comparative aspects to distinguish between crimes.

Infractions de corruption- multiples aspects d'une société malade

Mots-clé : corruption, fonctionnaire, soudoyer, trafic d'influence ;

Résumé : Le thème est l'un des plus sensibles aujourd'hui, en plein attention des médias et l'opinion publique; ici sont analysées la corruption et le trafic d'influence, la criminalité paire corrélée. Généralement, il est considéré comme un comportement de corruption ce qui viole ou transgresse des obligations juridiques ou d'exercer un rôle public qui violent les normes éthiques qui interdisent l'exercice de certaines formes d'influence. Les travaux comprennent les infractions énumérées, traités du général au particulier, les questions de transition, la jurisprudence pertinente et aspects comparatifs de distinguer entre les infractions.

Argument

Tema aleasă este una dintre cele mai sensibile în prezent, în atenția presei și a opiniei publice, de o rezonanță ce pare să atingă cote din ce în ce mai înalte, adesea subiect al unor păreri neavizate, fapt ce m-a determinat să o abordez din perspectivă juridică, iar lucrarea se vrea a fi un studiu elementar, fără a fi totuși la adăpost de adoptarea unei poziții eronate.

Am ales să analizez luarea și darea de mită, traficul și cumpărarea de influență, infracțiuni-pereche, corelate, pentru a o mai bună înțelegere și am decis ca faptele săvârșite de membrii instanțelor de arbitraj și cele săvârșite de funcționarii publici străini să nu facă obiectul acestor lucrări, meritând un studiu separat.

Aspecte generale

Fenomenului de corupție nu i se poate da o definiție universal-valabilă, iar majoritatea specialiștilor sunt de acord că acest concept este, de cele mai multe ori, evaziv și ambiguu, având o serie de conotații și particularități în funcție de natura regimului politic, nivelul de dezvoltare economică și culturală al fiecărei societăți, de sistemul etico-normativ existent în fiecare țară. Astfel, într-o serie de sisteme normative, corupția este un concept prioritar juridic și penal, desemnând încălcarea ilegală și ilicită a normelor referitoare la îndatoririle funcționarului public, agenților economici sau persoanelor care efectuează diferite tranzacții, operații sau afaceri de tot felul. În schimb, pentru alte sisteme normative, corupția desemnează diferitele acte sau fapte ilicite și ilegale realizate prin utilizarea abuzivă și constrângătoare a puterii (politice, judecătorești, administrative) în scopul obținerii unor avantaje personale. În general, se consideră drept corupție comportamentul care violează sau transgresează obligațiile legale ale exercitării unui rol public sau care încalcă normele deontologice ce interzic exercitarea anumitor forme de influență.

În limbaj comun, termenul de corupție desemnează abaterea de la moralitate, de la cinste, de la datorie¹, fiind considerată principalul factor de polarizare a societății românești la extreme, iar în sens juridic primele definiții provin din convenții internaționale.² Astfel, Convenția penală, în art. 2-3, distinge între corupție activă- fapta de a propune, a oferi sau a da- și pasivă-a solicita, a primi, a accepta oferta sau promisiunea-, reprezentând de o parte "rețeaua care corupe" și de cealaltă " rețeaua care se lasă coruptă".

În esență , corupția reprezintă utilizarea abuzivă a puterii publice, în scopul obținerii, pentru sine sau pentru altul, a unui câștig necuvenit, manifestată prin: abuz de putere în exercitarea atribuțiilor de serviciu; fraudă; favoritism; criza de autoritate; lipsa controlului social; instituirea unui mecanism arbitrar de exercitare a puterii în domeniul privatizării sau al achizițiilor publice; angajarea în tranzacții sau dobândirea unei poziții ori a unui interes comercial care nu este compatibil cu rolul și îndatoririle oficiale ale persoanei în cauză.³

Fenomenul corupției este unul complex , care trebuie privit și analizat din mai multe puncte de vedere : criminologic, sociologic, judiciar etc. Din punct de vedere criminologic este un concept mult mai larg, întrucât cuprinde toate abaterile de la lege și de la morală, în strânsă corelație cu notiunea de criminalitate a "gulerelor albe",utilizată pentru prima dată de Edwin H. Sutherland⁴pentru a descrie ansamblul comportamentelor ilicite si ilegale ale unor persoane care au, de obicei, o situație și o poziție sociala și economică ridicată sau se bucură de un prestigiu social în cadrul instituțiilor și organizațiilor în care lucreaza, noțiune ulterior extinsă pentru a desemna acele activitati ilicite si ilegale, rămase de cele mai multe ori nesancționate sau nedescoperite, desfășurate de către anumite persoane investite cu funcții oficiale: funcționari ai statului, reprezentanți guvernamentali, autorități publice etc. Aceste categorii de persoane, dintre care o parte are competența de a aplica însăși legea, pot fi direct implicate în delictele care au ca scop principal favorizarea și promovarea unor interese economice (corupție economică) sau politice (corupție politică) cu caracter particular, sau pot contribui indirect, prin funcțiile pe care le au, la comiterea acestor delictes. Se poate aprecia chiar ca o parte importantă a rețelelor crimei organizate n-ar putea supraviețui ori n-ar avea decât o eficacitate limitată în absența sprijinului oferit de aceste persoane cu funcții oficiale.⁵

Din punct de vedere social este expresia unor manifestări de decadentă, de degradare spirituală, iar ca fenomen juridic este cel mai mare adversar al statului de drept, al democrației în

¹ Dicționarul explicativ al limbii române, ed.a III-a, Ed. Univers Enciclopedic, București , 2009.

² Convenția penală privind corupția, adoptată la Strasbourg, la 27 ianuarie 1999, ratificată prin Legea nr. 27/2002.

³ I. Gârbuleț, *Infrațiuni de corupție-* Ed. Universul Juridic, Bucuresti, 2010, p. 12, cu ref. La Strategia Națională Anticorupție 2005-2009.

⁴ <https://ro.scribd.com/doc/47027304/CORUPTIA>.(data ultimei consultări: 26.02.2015).

⁵Ibidem

general. Unul dintre cele mai deplorabile efecte este, în opinia mea, expunerea clasei corupte și pedepsirea reprezentanților ei, la adăpostul cărora stau noii justițiar, acoperiți cu mantia legitimității-un soi de "pâine și circ" pentru masele însetate de dreptate, care suferă de pe urma sărăciei și caută responsabili pentru aceasta.

Cauzele care determină apariția faptelor de corupție pot fi de factură multiplă: juridică (schimbări frecvente, necorelarea textelor de lege, organizare necorespunzătoare a sistemului judiciar, interpretări diferite ale instanțelor cu privire la aceeași problemă de drept), de natură politico-administrativă (lipsă de transparență în exercitarea funcțiilor publice, birocrație excesivă, control inefficient), de natură socială (inegalitate, discriminări, egalitate de șanse redusă), de natură economică (înțelegeri între agenții economici) sau chiar de natură culturală (obișnuința de a accepta daruri, atenții).

Fără a face o analiză istorică în prezenta lucrare, merită menționat ca originile corupției trebuie căutate în orânduirile fanariote: "Totul este păstrat cu grijă și trimis la Stambul, unde vor fi plătiți prietenii, orotitorii domnului, care, astfel, își pregătește propriile izbânzi."⁶ În strânsă relație cu un mod de viață vechi și de notorietate, nu neapărat specific societății românești și anume *sinecura*, idealul de a trăi dintr-o slujbă pentru care nu trebuie să faci nimic, pe fondul unei societăți de tranziție, marcată de o rupere a coeziunii sociale și consensului moral, corupția s-a integrat perfect funcțional în existența noastră.⁷

Noutăți legislative

Încă de la o primă privire diferența majoră adusă de Noul Cod Penal constă în opțiunea legiuitorului de a reglementa infracțiunile de corupție în cadrul Codului Penal, nu printr-o lege specială, cum era vechea reglementare. Așadar, este introdus pentru prima oară conceptul de "infracțiune de corupție" în Codul Penal. S-ar putea spune, într-o opinie curajoasă ca acest concept a fost evitat în Codul Penal de la 1968 dintr-o prudență de ordin ideologic, termenul fiind apanajul unei realități specifice societății capitaliste.⁸

Ambele reglementări anterioare, atât Legea 83/1992, cât și Legea 78/2000 se mărginesc să rețină infracțiunile de luare și dare de mită, primire de foloase necuvenite și trafic de influență, cu trimitere la art. 254-257 din Cod, care le defineau, încadrându-le în sfera infracțiunilor de serviciu.

• Luarea de mită

Calitatea subiectului activ cunoaște o modificare, fiind folosită sintagma de "funcționar public", definită în art. 175 C.pen.⁹, cu sfera de cuprindere diferită de reglementarea anterioară.¹⁰ Atât atribuțiile, cât și responsabilitățile trebuie să fie stabilite în temeiul legii, ceea ce exclude orice alt mod de determinare a lor, inclusiv convenția părților.¹¹ În afara "funcționarului public", fapta poate

⁶D.Ciuncan, Prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție - Legea nr. 78/2000 adnotată și comentată, ed. Universul juridic, București, 2009, p.12 apud. Raport al cetățeanului Parrant, primul viceconsul al Franței în Moldova, trimis lui Talleyrand la 11 iunie 1798.

⁷Idem, apud. S.A Matei, Boierii minții. Intelctualii români între grupurile de prestigiu și piața liberă a ideilor, Compania, 2004, p.179.

⁸Gabriel Caian, judecător, în <http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-14-forumul-judecatorilor-nr-4-2010.pdf> p.1 (data ultimei consultări: 22.02.2015)

⁹„(1) Funcționar public, în sensul legii penale, este persoana care, cu titlu permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație: a) exercită atribuții și responsabilități, stabilite în temeiul legii, în scopul realizării prerogativelor puterii legislative, executive sau judecătorești; b) exercită o funcție de demnitate publică sau o funcție publică de orice natură; c) exercită, singură sau împreună cu alte persoane, în cadrul unei regiî autonome, al altui operator economic sau al unei persoane juridice cu capital integral sau majoritar de stat, atribuții legate de realizarea obiectului de activitate al acesteia. (2) De asemenea, este considerată funcționar public, în sensul legii penale, persoana care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost investită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public.”

¹⁰G.Bodoroncea, în Codul penal. Comentariu pe articole, G.Bodoroncea, V.Cioclei, I.Kuglay, L.V. Lefterache, T.Manea, I.Nedelcu, F.M. Vasile, Ed. CH.Beck, București, 2014, p.616

¹¹CONCLUZII formulate de procuror în cauza nr.22/1/2014/HP/P a Înaltei Curți de Casație și Justiție având ca obiect rezolvarea de principiu a chestiunii de drept vizând modalitatea de interpretare a dispozițiilor art.175 alin.1 și 2 din

fi comisă și de alte persoane, denumite în doctrină prin sintagma "funcționari privați", categorie ce cuprinde în mare parte persoanele care intrau anterior în sfera de incidență a art. 147 (2)C.pen. din 1968. Din punct de vedere al aplicării legii în timp, în măsura în care o persoană nu se mai încadrează în categoria definită de lege, fapta comisă de aceasta nu va mai putea fi încadrată drept infracțiunea de luare de mită.

Aceste modificări în forma inițială au făcut obiectul unei controverse, soluționate printr-o decizie, după cum Curtea Constituțională a statuat în jurisprudența sa: *"exceptează din sfera de incidență a noțiunilor de „funcționar public”/”funcționar”, definite de prevederile art. 147 din actualul Cod penal, respectiv de „funcționar public” prevăzut de art. 175 din noul Cod penal, pe Președintele României, pe deputații și pe senatorii, persoane care sunt exonerate de răspundere penală pentru toate infracțiunile la care subiectul activ este un funcționar public sau funcționar[...], infracțiunea este propriu-zis lipsită de conținut. Curtea constată că, prin modificările operate, legiuitorul a afectat protecția penală acordată unor valori sociale deosebit de importante. Fenomenul corupției este considerat a fi una dintre cele mai grave amenințări cu privire la instituțiile statului de drept, democrație, drepturile omului, echitatea și justiția socială, cu efecte negative asupra activității autorităților și instituțiilor publice și asupra funcționării economiei de piață. Corupția se constituie într-un obstacol al dezvoltării economice a statului și compromite stabilitatea instituțiilor democratice și fundamentul moral al societății. În consecință, în ultima perioadă, politica penală declarată a statului a fost aceea de a intensifica eforturile în scopul adoptării unor acte normative în materia combaterii corupției, care, printre altele, să prevadă incriminarea coordonată a tuturor infracțiunilor de corupție la toate nivelurile autorităților și instituțiilor statului[...]. Consacrând la nivel normativ cauza de impunitate a acestor persoane cu privire la infracțiuni care aduc atingere instituțiilor fundamentale ale statului de drept, legiuitorul reglementează un regim juridic distinct, de natură să le confere un statut privilegiat față de restul persoanelor care exercită funcții și demnități publice, și care rămân circumscrise noțiunii de „funcționar public”. Așa fiind, în mod paradoxal, legiuitorul extrage din aria de incidență a răspunderii penale tocmai persoanele care ocupă funcții reprezentative în stat și care exercită prerogative de putere reală, persoane ale căror fapte de natură penală produc consecințe grave asupra bunei funcționări a autorităților publice, asupra actului decizional care privește interesul general al societății și, nu în ultimul rând, asupra încrederii cetățenilor în autoritatea și prestigiul instituțiilor statului. Curtea apreciază că, dacă asemenea fapte nu ar fi descurajate prin mijloacele dreptului penal, ar conduce la încălcarea valorilor fundamentale, ocrotite de Codul penal, valori de rang constituțional, precum statul de drept, democrația, respectarea Constituției și a legilor, care sunt consacrate prin art. 1 alin (3) și (5) în Legea fundamentală printre valorile supreme."*¹²

Prin noul text s-a renunțat la varianta de săvârșire constând în "nerespingerea promisiunii", modalitate omisivă rar întâlnită în practică. Prin urmare, "tăcerea" făptuitorului poate fi considerată fie o "acceptare", ceea ce va duce la tipicitatea faptei, fie la "nerespingerea" dezincriminată ce împiedică tragerea la răspundere penală, impunându-se în acest caz o analiză pertinentă a circumstanțelor de care va depinde în final soluția.¹³ S-a eliminat scopul special în baza căruia funcționarul acționa, condiție a laturii subiective a infracțiunii, instituindu-se o nouă condiție de realizare a elementului material, aceea ca acțiunea să fie în legătură cu exercitarea atribuției de serviciu. Consecința acestei "înlocuiri" este extinderea elementului material al infracțiunii de mită și

Codul penal privind funcționarii publici, respectiv dacă expertul judiciar este funcționar public în sensul alin.1 ori alin.2-http://www.mpublic.ro/concluzii_hp/2014/c21_1.pdf

¹²Decizia Curții Constituționale nr. 2/2014 cu privire la obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 1 pct. 5 și art. 11 pct. 3 din Legea pentru modificarea și completarea unor acte normative și a articolului unic din Legea pentru modificarea art. 253¹ din Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 71 din data de 29 ianuarie 2014.

¹³Ibidem

la momente ulterioare îndeplinirii, neîndeplinirii, etc. constând în incriminarea ca infracțiune de luare de mită și a actelor care, anterior, erau specifice infracțiunii de primire de foloase necuvenite, fără a dezincrimina astfel aceste acte, întrucât ele se regăsesc în prezent în conținutul constitutiv al infracțiunii de luare de mită. În consecință, din punct de vedere al aplicării legii penale în timp, legea veche va fi mai favorabilă, limitele pedepsei pentru infracțiunea de primire de foloase necuvenite (de la 6 luni la 5 ani) fiind mai blânde decât cele prevăzute pentru infracțiunea de luare de mită (de la 3 la 10 ani).¹⁴ În plus, în ipotezele de "condiționare" a efectuării actului s-au extins prin adaugarea "urgentării" îndeplinirii actului.

- Darea de mită

Modificările aduse infracțiunii de luare de mită, prezentate deja, se reflectă și asupra dării de mită. În plus, ipoteza restituirii banilor, valorilor sau oricăror altor bunuri ce au făcut obiectul mitei în caz de denunțare a faptei este permisă doar anterior sesizării organului de urmărire penală, spre deosebire de vechea reglementare, care permitea restituirea bunurilor indiferent de moment. Creșterea limitelor de pedeapsă (de la 2 la 7 ani în prezent) face legea veche mai favorabilă și în această privință.

- Traficul de influență

Principala modificare este adăugarea unei condiții suplimentare de realizare a laturii obiective, și anume "promisiunea" persoanei care are sau pretinde că ar avea influență asupra unui funcționar public, în sensul noțiunii explicate mai sus, că îl va determina pe acesta să adopte conduita dorită de cumpărătorul de influență. Se elimină astfel orice echivoc privind caracterizarea activității traficantului de influență, iar condiția influențează și latura subiectivă, prin stabilirea formei de vinovăție-intenția directă.

- Cumpărarea de influență

Această infracțiune nu a fost reglementată anterior de Codul Penal, ci de Legea nr.78/2000, limitând sfera de aplicare doar la persoanele care aveau calitatea cerută în respectivul act normativ și neavând relevanță penală pentru alți cumpărători de influență. Poate fi, deci, văzută ca o incriminare nouă, largind sfera de aplicare a subiectului activ, ceea ce face din nou legea veche să fie *lex mitior*. Redefinirea noțiunii de funcționar public s-a făcut după cum am explicat deja, iar modalitățile în care acesta "poate să facă sau să nu facă un act ce intră în atribuțiile sale de serviciu" au fost explicitate astfel: cumpărarea de influență se poate face pentru a-l determina pe acesta "să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu ori să îndeplinească un act contrar acelor îndatoriri". La nivel sancționator se păstrează egalitatea de tratament cu infracțiunea corelativă de trafic de influență (de la 2 la 7 ani), reducându-se maximul special, ceea ce face noul Cod penal lege mai favorabilă în acest caz.

Aspecte comune

Particularitatea infracțiunilor tratate în această lucrare rezidă atât în obiectul juridic special: relațiile sociale referitoare la buna desfășurare a raporturilor de serviciu, cât și în lipsa obiectului material. Trebuie precizat că banii, bunurile sau alte valori necuvenite primite constituie bunuri dobândite prin săvârșirea infracțiunii, supuse confiscării, sunt obiectul mitei, iar nu obiect material al infracțiunii. Nu contează că sunt date în mod expres ca un dar sau sub forma unui împrumut simulat. În plus, dacă făptuitorul pretinde o sumă de bani nu cu titlul de folos necuvenit, ci cu titlu de obligație îndeplinită de cel care solicită actul, fapta nu constituie luare de mită, ci abuz în serviciu contra intereselor persoanelor, ori de câte ori funcționarul va motiva destinația și va destina efectiv profitul ilicit obținut, nu în folosul propriu, ci în folosul unității, cum ar fi acțiunea făptuitorului de a pretinde și a primi de la cei aflați în subordinea sa avantaje materiale sub pretextul acoperirii cheltuielilor făcute de el prin folosirea autoturismului personal pentru procurarea de

¹⁴Ibidem

comenzi sau materii prime.¹⁵ Tot obiect al mitei îl constituie și diferite daruri, sub orice formă, cum ar fi vânzări simulate, schimburi avantajoase, pierdere voită la un joc de noroc etc.¹⁶ "Favorurile sexuale" nu pot constitui însă obiect al mitei, ci al infracțiunii de folosire abuzivă a funcției în scop sexual.¹⁷

Tot în legătură cu obiectul mitei se naște și problema confiscării. Astfel, spre deosebire de vechea reglementare [art. 524(3) C.pen din 1968], care nu făcea nicio distincție cu privire la bunuri, art. 289(3) stipulează expres că sunt supuse confiscării *doar* banii, valorile sau orice alte bunuri necuvenite, "primite"; implicit, cele pretinse ori cele ce fac obiectul unei promisiuni acceptate, dacă nu au fost remise efectiv nu fac obiectul confiscării, aceste precizări fiind valabile pentru toate infracțiunile prezentate în lucrarea de față, cu precizarea că pentru darea de mită, temeiul confiscării este textul special, art. 290 (5), prevalează față de norma generală, art. 112 lit. b) C.pen. În plus, suma pretinsă de inculpat nu este supusă confiscării dacă a fost folosită pentru prinderea în flagrant delict a inculpatului și este ulterior restituită denunțatorului, în condițiile în care fapta a fost adusă la cunoștința organului de urmărire penală înainte de sesizarea acestuia.¹⁸

Infracțiunile de corupție fac parte din categoria celor cărora li se aplică dispozițiile art. 112 ind.1 C.pen. privind confiscarea extinsă. Ca atare, măsura poate fi aplicată chiar și membrilor de familie ai condamnatului sau unei persoane juridice asupra căreia condamnatul deține controlul, dacă foloasele necuvenite au fost transferate către acestea; măsura confiscării nu este limitată doar la echivalentul în bani a foloaselor primite, orice bun susceptibil a fi evaluat în bani fiind supus confiscării. Măsura de siguranță, având caracter personal, în cazul participației penale se va confisca de la fiecare participant, prin echivalent, valoarea bunurilor de care a profitat efectiv prin săvârșirea infracțiunii.

Urmarea imediată este în toate cazurile o stare de pericol pentru buna desfășurare a raporturilor de serviciu în cadrul unităților prevăzute de art. 176 C.pen¹⁹, a persoanelor juridice de drept privat, a autorităților publice ale statului străin, a unei instanțe internaționale sau organizații internaționale etc., iar legătura de cauzalitate rezultă din materialitatea faptei.

Forma de vinovăție este întotdeauna intenția directă, fără să intereseze mobilul cu care a fost săvârșită fapta, ce poate, eventual, să fie avut în vedere de instanță la individualizarea pedepsei.

Un alt element de specificitate al acestei categorii de infracțiuni este faptul că tentativa nu este posibilă, fiind asimilată formei consumate. Astfel, infracțiunea de luare de mită este de executare promptă, iar activitățile ce ar putea fi considerate acte premergătoare sau care ar intra în conținutul tentativei sunt incriminate ca acte de executare de sine stătătoare. În mod similar este reglementată și darea de mită. De asemenea, pentru traficul de influență, deși actele de pregătire nu sunt incriminate, tentativa este asimilată de lege faptei consumate (infracțiune de consumare anticipată) și nu este incriminată separat.²⁰

O variantă atenuată comună celor patru infracțiuni prezentate o reprezintă cea care rezultă din coroborarea normei de incriminare cu art. 308, care asimilează faptelor de corupție și faptele comise de o persoană care nu are calitatea de funcționar public în sensul definit anterior, ci se aplică în mod corespunzător și faptelor săvârșite de către sau în legătură cu persoanele care exercită, permanent ori temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute la art. 175 alin. (2) ori în cadrul oricărei persoane juridice. În acest caz, limitele speciale ale pedepsei se reduc cu o treime.

¹⁵Trib.Suprem, s. pen. Dec. Nr. 19/1985, în RRD, nr. 7/1985, p. 73.

¹⁶V. Dobrinioiu, Corupția în dreptul românesc, ed. Atlas Lex, București, 1995, p. 130

¹⁷G.Bodoroncea, în Codul penal, op.cit. p. 623.

¹⁸ICCJ, s.pen. dec.nr. 2083/2005, în Dreptul, nr. 11/2005, p.278.

¹⁹" Prin termenul public se înțelege tot ce privește autoritățile publice, instituțiile publice sau alte persoane juridice care administrează sau exploatează bunurile proprietate publică."

²⁰M.Udroiu, Drept penal.Partea speciala, ed. CH Beck, București, 2014, p. 351, p. 360.

Constituie variantă agravată săvârșirea faptei de către o persoană care exercită o funcție de demnitate publică, care este judecător sau procuror, organ de urmărire penală sau cu atribuții de constatare ori de sancționare a contravențiilor sau de persoanele care, pe baza unui acord de arbitraj sunt chemate să pronunțe o hotărâre cu privire la un litigiu ce le este dat spre soluționare de către părțile la acest acord, aplicabilă pentru infracțiunile de luare de mită și trafic de influență[art. 7 din Legea nr. 78/2000].

Trebuie subliniat că în cazul tuturor infracțiunilor de corupție fapta se consideră consumată în momentul promisiunii, respectiv al pretinderii, nu al primirii propriu-zise ce nu are relevanță în aceste situații, cum greșit s-a reținut în practică.²¹

Raportul între infracțiuni:

”În cazul în care scopul se realizează prin săvârșirea unei fapte ce întrunește trăsăturile unei alte infracțiuni, aceasta nu este absorbită de infracțiunea de corupție (luare de mită în textul original), ci constituie o faptă penală distinctă, cele două infracțiuni aflându-se în concurs real.”²²

Faptele persoanei, având calitatea de procuror, de a primi la date diferite, în realizarea aceleiași rezoluții infracționale, două sume de bani pentru a înlocui probele (restituind inculpatului armele originale-n.a.) într-un dosar penal pe care l-a instrumentat, întrunesc elementele constitutive ale infracțiunii de luare de mită în formă continuată și ale infracțiunii de favorizare a infractorului, ambele aflate în concurs de infracțiuni.²³

Totuși, primirea de bani sau de alte foloase de către paznic pentru a înlesni furtul unor bunuri aflate în paza lui și săvârșirea sustragerii cu permisiunea să constituie infracțiunea de luare de mită în concurs real cu complicitate la furt.²⁴

În relația dintre luare și dare de mită în situația în care un funcționar pretinde sau primește bani ce nu i se cuvin pentru a îndeplini sau pentru a nu îndeplini un act privitor la îndatoririle sale de serviciu sau în scopul de a face un act contrar acestor îndatoriri, este irelevantă pentru existența infracțiunii împrejurarea că funcționarul indică sau nu corect destinația ce urma să se dea banilor primiți. Aici se impune o precizare deosebit de importantă! Cel care dă banii sau alte foloase se poate afla în eroare de fapt cu privire la destinația acestora, dar și în acest caz aspectul este nerelevant, pentru că existența infracțiunii de luare de mită nu este condiționată de preexistența infracțiunii de dare de mită, cele două fiind infracțiuni autonome; darea și luarea de mită sunt corelative atunci când elementul material se realizează prin dare, respectiv primire de bani sau alte foloase.²⁵

Este posibilă existența unui concurs real între infracțiunea de luare de mită și trafic de influență, spre exemplu atunci când persoana având calitatea cerută de lege (în speță, ofițer al poliției judiciare), pretinde și primește sume de bani, atât pentru a administra probe în folosul uneia dintre părți, cât și pentru că a lăsat să se creadă că poate determina procurorii să pronunțe soluții de netrimitere în judecată.

Fapta de a primi foloase pentru a nu întocmi un proces-verbal ori un act de cercetare penală constituie infracțiunea de luare de mită în scopul de a nu îndeplini îndatoririle de serviciu, nu și cea de fals intelectual prin omisiune, acesta din urmă fiind inclus în latura obiectivă a luării de mită.²⁶ Consider însă că, în cazul unui fals intelectual vădit, comis prin acțiune, se va reține un concurs formal între cele două infracțiuni.

²¹ICCJ, s.pen.,dec.nr. 336/2012, în V.Cioclei, Opinii juridice în cauze penale controversate, Ed.CH Beck, București, 2015,p.98.

²²ICCJ, s.pen.,dec.nr. 2083/2004, www.scj.ro.

²³ICCJ, s.pen.,dec.nr. 1801/2010, www.scj.ro.

²⁴G.Bodoroncea, în Codul penal, op.cit. p. 629, apud. CSJ, s.pen.,dec.nr.532/1995, în Probleme de drept...,p.395

²⁵Ibidem.

²⁶CSJ,s.pen.,dec.nr. 3952/2001 în BJ-Cd 2001,p.219.

De asemenea, în raport cu infracțiunile de serviciu, deși cele două categorii se caracterizează printr-o identitate de subiect activ calificat- funcționarul public- acestea nu se confundă, infracțiunile de serviciu fiind condiționate în existența lor de producerea unei pagube materiale, fiind infracțiuni de rezultat.

Fapta de a primi bani, inducând în eroare persoana vătămată cu privire la actul pentru a cărui îndeplinire făptuitorul a pretins și primit banii privește atribuțiile sale de serviciu, reprezintă o infracțiune de înșelăciune, iar nu de luare de mită.²⁷ (pentru exemple suplimentare, v. supra, p.10)

Ceea ce deosebește infracțiunea de luare de mită de infracțiunea de șantaj este faptul că, pe când în cazul celei dintâi, primirea unor sume de bani sau a altor foloase are loc în scopul îndeplinirii, neîndeplinirii, urgentării ori întârzierii îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau în legătură cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri, în cazul șantajului primirea folosului injust se realizează prin simpla constrângere a persoanei vătămate, nelegată de îndeplinirea atribuțiilor de serviciu ale inculpatului. Așadar se au în vedere atât faptele comise în speță, cât și scopul urmărit și rezultatul produs.

Aspecte particulare

1. Luarea de mită

Infracțiunea ce constă în fapta funcționarului public care, direct sau indirect, pentru sine sau pentru altul, pretinde ori primește bani sau alte foloase care nu i se cuvin ori accepta promisiunea unor astfel de foloase, în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea ori întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau în legătură cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri [art 289 alin. (1) NCP].

În ce privește latura obiectivă, elementul material are trei modalități alternative, de realizarea oricăroră dintre ele depinzând consumarea infracțiunii: pretinderea, ce presupune solicitarea, care nu este necesar să fie satisfăcută, primirea, adică remiterea și acceptarea promisiunii, ce presupune un acord expres sau tacit, dar neîndoielnic, toate posibile direct sau indirect, pentru sine sau pentru altul.

Există și cerințe esențiale și anume: fapta trebuie să aibă ca obiect bani sau foloase patrimoniale sau nepatrimoniale care nu sunt cuvenite în mod legal făptuitorului, trebuie comisă în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea ori întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle de serviciu, act licit sau ilicit care trebuie să intre în cadrul atribuțiilor de serviciu, iar pretinderea, primirea sau acceptarea poate fi săvârșită anterior, concomitent sau ulterior îndeplinirii sau nu a actului, accelerării sau întârzierii lui.

Este de la sine înțeles că în cazul în care actul pentru a cărui îndeplinire, neîndeplinire, urgentare ori întârzierea îndeplinirii funcționarul este mituit presupune săvârșirea unei infracțiuni (cum ar fi un fals intelectual sau în înscrieri), aceasta va fi reținută în concurs cu luare de mită.

Cât privește vinovăția, noua reglementare nu mai impune cerința expresă a scopului special, comiterea faptei "în legătură cu îndeplinirea..." ține de realizarea laturii obiective, nu a celei subiective. Formularea "pentru sine sau pentru altul" conduce la ideea existenței intenției directe calificate prin scop, prefigurând atitudinea legiuitorului față de exercitarea atribuțiilor de serviciu.²⁸ Din aceasta eu înțeleg ca nu exercitarea necorespunzătoare este de esența infracțiunii, ci starea de pericol creată, consecința a urmăririi unui scop, acela de a obține un folos.

Cu privire la realizarea laturii subiective, legislația internațională a stabilit că intenția și motivația pot fi deduse din circumstanțele faptice obiective. (art. 28 din Convenția ONU privind corupția). Este important însă că jurisprudența a statuat că existența dubiului cu privire la pretindere sau primirea unei sume de bani, respectiv la titlul ilicit cu care acestea sau făcut, impune adoptarea

²⁷ ICCJ, s.pen., dec.nr. 3622/2004, www.scj.ro.

²⁸ G.Bodoroncea, în Codul penal, op.cit. p. 625.

unei soluții de achitare a inculpatului²⁹, fiind evidentă aplicabilitatea practică a principiului in dubio pro reo.

În privința formelor, pune probleme stabilirea unității sau pluralității de infracțiuni, respectiv a unei infracțiuni în formă continuată sau a unui concurs. Realizarea mai multor modalități ale infracțiunii, în considerarea aceluiași act ce intră în sfera de atribuții a funcționarului, nu atrage după sine reținerea unei pluralități de acte materiale, din moment ce fapta s-a consumat odată cu prima modalitate comisă. Spre exemplu, momentul primirii este distinct de momentul acceptării promisiunii, în care infracțiunea s-a consumat. În orice caz, conform noilor condiții de existență a infracțiunii continuate, printre care se numără unitatea de subiect pasiv, întrucât în cazul infracțiunilor de corupție subiect pasiv principal este autoritatea, instituția publică sau persoana juridică în cadrul căreia făptuitorul își desfășoară activitatea, chiar dacă pretinderea foloaselor se face de la mai multe persoane, suntem în prezența unei infracțiuni continuate, fiind necesară o individualizare a rezoluțiilor infracționale multiple pentru a putea vorbi de un concurs de infracțiuni.

2. Darea de mită

Constă în fapta unei persoane fizice sau juridice de a promite, a oferi sau a da, direct sau indirect, bani sau alte foloase unui funcționar public, în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea ori întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle de serviciu sau în legătură cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri. Varianta atenuată este aceeași cu cea a infracțiunii de luare de mită, însă nu este valabil și pentru agravantă, care nu s-a mai păstrat la această infracțiune.

Elementul material se înfățișează și în acest caz în trei modalități alternative, realizate direct sau prin persoane interpuse (complici la infracțiune): promiterea, oferirea și darea. Promiterea presupune ca bunurile să nu fie prezentate persoanei mituite, în caz contrar fiind vorba despre o oferire și nu are importanță dacă promisiunea este sau nu acceptată. Darea reprezintă o remitere efectivă, dar și primirea acestora direct sau indirect de către cel mituit.

Cerintele esențiale: promiterea, oferirea și darea să aibă ca obiect bani sau foloase necuvenite funcționarului public mituit, actul în legătura cu îndeplinire, neîndeplinirea, urgentarea ori întârzierea îndeplinirii căruia se promite, oferă sau se dau foloasele trebuie să facă parte din atribuțiile de serviciu ale funcționarului și modalitățile se pot realiza înainte, concomitent sau ulterior scopului urmărit.

Celelalte elemente din schema infracțiunii corespund discuțiilor anterioare de luarea de mită, însă sunt necesare câteva lămuriri privitor la confiscarea bunurilor care fac obiectul infracțiunii. Noul Cod Penal a consacrat ceea ce doctrina și jurisprudența stabiliseră anterior și anume faptul că sunt supuse confiscării doar banii, valorile sau orice alte bunuri necuvenite *oferite* (chiar și neacceptate) sau date, nu și bunurile promise, fiind aplicabile dispozițiile privind confiscarea extinsă [art. 112 ind.1 alin (1), lit. m) C.pen.]³⁰.

În cazul acestei infracțiuni poate fi incidentă o cauză specială de neimputabilitate: constrângerea prin orice mijloace a mituitorului, pentru care, spre deosebire de cauza justificativă generală, nu este necesară imposibilitatea înlăturării altfel decât prin comiterea faptei sau ca făptuitorul să nu poată rezista constrângerii fizice, ci este suficient ca agentul să fie constrâns.³¹

Nu se pedepsește făptuitorul care denunță fapta de dare de mită mai înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat cu privire la această infracțiune, în acest caz banii sau foloasele

²⁹I.C.C.J, s.pen., dec. Nr. 10/2007, www.legalis.ro.

³⁰G.Bodoroncea, în Codul penal, op.cit. p. 634.

³¹S. Bogdan, în Noul Cod penal. Partea speciala. Analize, explicații, comentarii. Perspectiva clujeană, Ed.Universul Juridic, 2014, p. 422

necuvenite date dupa realizarea denunțului nu se confiscă, fiind restituite mituitorului, care va participa la procesul penal în calitate de martor.³²

3. Traficul de influență

Constă în pretinderea, primirea ori acceptarea promisiunii de bani sau alte foloase, direct sau indirect, pentru sine sau pentru altul, săvârșită de către o persoană care are influență sau lasă să se creadă că are influență asupra unui funcționar public și care promite că îl va determina pe acesta să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri.- art. 291 alin. (1) C.pen.

Elementul material al laturii obiective al infracțiunii este reprezentat printr-o acțiune, respectiv "de a folosi influența ori autoritatea în scopul obținerii pentru sine ori pentru altul de bani, bunuri sau alte foloase necuvenite". Suntem în prezența unei fapte comisive, ce se poate realiza numai prin acțiune, întrucât folosirea presupune o conduită activă, o manifestare exterioară a persoanei ce produce, prin însăși exprimarea ei, o modificare a realității, în timp ce influența conduce la o schimbare de comportament a persoanei asupra căreia există o înrăurire. Alături de influență, autoritatea presupune o vocație de a produce un impact asupra altor persoane, de a le modifica comportamentele, iar în ipoteza normei de incriminare, ambele au la baza o poziție de conducere într-o entitate, prezumată prin poziția de lider ocupată de subiectul activ. Însă nu este suficientă simpla lor constatare, ci se cere ca acestea să fie folosite în scopul prevăzut de lege³³

Această infracțiune prezintă numeroase similitudini cu luarea de mită, dar se distinge prin câteva particularități, cum ar fi existența subiectului pasiv secundar, care este funcționarul public cu privire la care se pretinde că există o influență, alături de subiectul pasiv principal comun tuturor infracțiunilor de corupție.

Foarte important este că subiectul activ de această dată poate fi orice persoană, inclusiv funcționarul public, nu exclusiv acesta. De aceea, în cazul în care traficantul de influență este în același timp și un funcționar public care are competențe în legătură cu actul pentru a cărui îndeplinire trafichează influența se va reține concurs de infracțiuni. În practică s-a decis ca „faptele persoanei, având calitatea de ofițer de poliție judiciară, de a pretinde și primi sume de bani, în scopul de a administra probe în dosare penale și de a pretinde și primi sume de bani lăsând să se creadă că are influență asupra procurorilor pentru a-i determina să adopte soluții de netrimitere în judecată în dosare penale, întrunesc elementele constitutive ale infracțiunilor de luare de mită și de trafic de influență, aflate în concurs real de infracțiuni”.³⁴

Actele ce realizează elementul material al infracțiunii pot fi realizate de un intermediar, ce poate avea calitatea de complice sau instigator, participația penală fiind posibilă în toate formele, iar cerința esențială suplimentară față de infracțiunile prezentate până acum este că "făptuitorul trebuie să aibă o influență reală sau cel puțin să lase să se creadă că are o influență asupra funcționarului public", aceasta influență trebuie să reprezinte motivul determinant al acțiunii cumpărătorului de influență, vinovăția fiind sub forma intenției directe, calificată prin scop.

Latura obiectivă este întregită prin necesitatea realizării unei condiții atașate elementului material, fără de care fapta nu reprezintă infracțiune. Pentru ca aceasta să se rețină trebuie să se identifice în mod exact acțiunea de determinare săvârșită de inculpat, conduita exactă pe care acesta a solicitat-o și aptitudinea ei de a genera foloase necuvenite.³⁵ Condiția este îndeplinită chiar și printr-o invocare tacită a influenței, când o persoană, fără a se lăuda ca "are trecere" asupra unui funcționar, nu dezmente afirmațiile altora în această privință.³⁶ Prevalarea de o influență inexistentă

³²C.A. București, Secția a II-a penală, dec.nr. 114/A/1996, în CPJ 1996, p.60.

³³V.Cioclei, op.cit., p. 10.

³⁴I.C.C.J, s.pen.,dec. nr. 3690/2009, www.scj.ro.

³⁵V.Cioclei, op.cit, p.11-12.

³⁶G.Bodoroncea, în Codul penal, op.cit. p. 639.

în realitate, asupra unui funcționar, deși constituie o prezentare ca adevărată a unei fapte mincinoase-acțiune ce realizează elementul material al infracțiunii de înșelăciune-, prin voința legiutorului constituie o infracțiune distinctă, dacă sunt îndeplinite și celelalte condiții prevăzute în art. 257 (1) C.pen., traficul de influență existând, spre deosebire de înșelăciune, indiferent dacă s-a cauzat sau nu o pagubă materială.³⁷

Este îndeplinită condiția și în cazul în care funcționarul nu este explicit nominalizat, dar se face referire la organul de stat, instituția publică sau orice altă persoană juridică din care face parte funcționarul, care are competența de a efectua sau nu actul; în cazul în care se pretinde influența pe lângă un funcționar public necompetent, se poate reține infracțiunea de înșelăciune.³⁸ Distincțiile care trebuie făcute în anumite cazuri sunt foarte fine. Astfel, dacă actul a fost deja îndeplinit fără să se fi făcut nicio intervenție și totuși se pretind bani sau alte foloase, fapta constituie înșelăciune.³⁹ De asemenea, nu există trafic de influență dacă inculpatul nu s-a prevalat de vreo influență pe lângă vreun funcționar, ci a luat suma de bani pentru serviciile pe care el personal putea să le facă celor care au dat banii, existând în acest caz infracțiunea de luare de mită.⁴⁰ Este de menționat că uneori traficul de influență poate servi ca mijloc pentru săvârșirea infracțiunii de înșelăciune; așa se întâmplă atunci când făptuitorul pretinde că, pentru a-l determina pe funcționar, trebuie să-i ofere o sumă de bani ori un alt folos, pe care îl obține de la cei interesați, ca „preț” al influenței sale, caz în care jurisprudența a decis că este un concurs între trafic de influență și înșelăciune, soluție care este, totuși, discutabilă.⁴¹

Pentru existența infracțiunii nu are relevanță dacă pretinderea folosului a fost satisfăcută, nici dacă acceptarea promisiunii a fost urmată de prestarea foloaselor, nu este relevant dacă intervenția s-a produs sau nu, precum și momentul în care aceasta s-a realizat, deoarece producerea intervenției nu este o condiție pentru existența traficului de influență.⁴²

4. Cumpărarea de influență

Promisiunea, oferirea sau darea de bani ori alte foloase, pentru sine sau pentru altul, direct ori indirect, unei persoane care are influență sau lasă să se creadă că are influență asupra unui funcționar public, pentru a-l determina pe acesta să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri.

Modalitățile alternative ale elementului material se aseamănă până la identificare cu cele ale dării de mită, cu diferență că se realizează în considerarea influenței pe care traficantul de influență o are sau pretinde ca ar avea-o.

Similar infracțiunii de trafic de influență subiectul activ poate fi orice persoană, fizică sau juridică, ce are capacitate penală, iar subiect pasiv, pe lângă cel principal-autoritatea publică, este și funcționarul public pe lângă care se pretinde că există influența.

Pentru latura obiectivă, subiectivă, forme, pedeapsă, sunt valabile toate celelalte discuții de la traficul de influență, cele două infracțiuni fiind corelative.

Este incidentă și în acest caz o cauză de nepedepsire, pentru făptuitorul care, potrivit art. 292 (2), denunță fapta de cumpărare de influență mai înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat cu privire la această infracțiune, iar potrivit alin. (3), banii sau foloasele necuvenite date după realizarea denunțului nu se confiscă, fiind restituite cumpărătorului de influență. Per a contrario, dacă banii, valorile sau orice alte bunuri au fost date de cumpărătorul de influență înainte de realizarea denunțului, aceste bunuri vor fi supuse confiscării, chiar dacă făptuitorul beneficiază

³⁷I.C.C.J, s.pen.,dec. nr. 3420/2007, www.scj.ro.

³⁸M.Udroiu,op.cit , p. 358.

³⁹Trib.Suprem, s.pen.dec.nr.309/1970, în RRD, nr. 12/1970, p.181.

⁴⁰Trib.Suprem, s.pen.dec.nr.372/1975, în RRD, nr. 2/1976, p.69.

⁴¹CA București, s.pen.dec.nr.106/A/1994, în CPJP,1994, p.228.

⁴²CA București, s.pen.dec.nr.34/A/1995, în RDP, nr. 1/1996, p.144.

de cauza specială de nepedepsire. Nu vor fi confiscate sumele de bani puse la dispoziția cumpărătorului de influență pentru realizarea flagrantului, acestea restituindu-se organelor de urmărire penală.

Concluzii finale

Subiectul este departe de a fi epuizat aici. Rămâne spre analiză cum se va cristaliza practica judiciară sub imperiul noii reglementări, pentru care există indicii că va fi deosebit de prolifică, ceea ce va reprezenta totodată și un barometru al nivelului de dezvoltare actual al societății românești, aflată adesea în vizorul opiniei publice internaționale prin prisma acestui subiect.

BIBLIOGRAFIE

I. Tratate, cursuri, monografii:

1. Bodoroncea, Georgina-Codul penal. Comentariu pe articole, Georgina Bodoroncea, Valerian Cioclei, Irina Kuglay, Lavinia Valeria Lefterache, Teodor Manea, Iuliana Nedelcu, Francisca Maria Vasile, Ed. CH.Beck, București, 2014.
2. Bogdan, Sergiu- Noul Cod penal. Partea speciala. Analize, explicatii, comentarii, perspectiva clujeană, Ed.Universul Juridic, 2014.
3. Cioclei, Valerian- Opinii juridice in cauze penale controversate, Ed.CH Beck, București, 2015
4. Ciuncan, Dorin- Prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție - Legea nr. 78/2000 adnotată și comentată, Ed. Universul juridic, București, 2009.
5. Dobrinioiu, Vasile- Corupția în dreptul românesc, Ed. Atlas Lex, Bucuresti, 1995.
6. Gârbuleț, Ioan- Infrațiuni de corupție- Ed. Universul Juridic, Bucuresti, 2010.
7. Udroi, Mihail- Drept penal.Parte speciala, ed. CH Beck, Bucuresti, 2014.
8. Dicționarul explicativ al limbii române, ed.a III-a, Ed. Univers Enciclopedic, București , 2009.

II. Jurisprudență:

1. CA București, s.pen.dec.nr.106/A/1994, în CPJP, 1994, p.228.
2. CA București, s.pen.dec.nr.34/A/1995, în RDP, nr. 1/1996, p.144.
3. C.A. București, Secția a II-a penală, dec.nr. 114/A/1996, în CPJ 1996, p.60.
4. I.C.C.J, s.pen.,dec. nr. 3420/2007, www.scj.ro.
5. I.C.C.J, s.pen.,dec. nr. 3690/2009, www.scj.ro.
6. ICCJ, s.pen. dec.nr. 2083/2005, în Dreptul, nr. 11/2005, p.278.
7. ICCJ, s.pen.,dec.nr. 3622/2004, www.scj.ro.
8. I.C.C.J, s.pen., dec. Nr. 10/2007, www.legalis.ro.
9. Trib.Suprem, s. pen. Dec. Nr. 19/1985, în RRD, nr. 7/1985, p. 73.
10. Trib.Suprem, s.pen.dec.nr.309/1970, în RRD, nr. 12/1970, p.181.
11. Trib.Suprem, s.pen.dec.nr.372/1975, în RRD, nr. 2/1976, p.69.

III. Site-uri internet:

1. Gabriel Caian, judecător, în <http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-14-forumul-judecatorilor-nr-4-2010.pdf> p.1 (data ultimei consultări: 22.02.2015)
2. <https://ro.scribd.com/doc/47027304/CORUPTIA-> (data ultimei consultări: 26.02.2015)